

Starac

Naš suradnik, svjetski putnik Davor Rostuhar, vratio se s puta po južnoj Indiji, neposredno prije tragedije koja je zadesila ne samo ovaj dio svijeta, već i sve ljude koji poštuju različitosti svijeta po kojem kročimo kroz život i koji su ih željeli upoznati u doba godine kada blistaju najljepšim sjajem. Ta ogromna zemlja, čitav potkontinent, s više od milijardu stanovnika, zaista je osebujna po mnogo čemu, pa vjerujemo, želimo da će u svojoj mudrosti i solidarnosti svijeta uskoro vratiti čarobnu ljepotu.

Kultura Indije ima jedinstvenu prepoznatljivost, ali je satkana od čitavog bogatstva raznih tradicija. Hinduisti, muslimani, sikhi, budisti, pogani; tropska područja, džungle, pustinje i najviše planine na svijetu; krajnje siromaštvo i bijeda, kuga i guba, ali i najveće bogatstvo i prosperitet Azije... Indija je velik zalogaj za svakog putnika

Piše i snima: **Davor Rostuhar**

Jug Indije. Ali zašto ću pisati baš o jugu Indije? U središnjem dijelu nalaze se sve turistički iskomercijalizirane znamenitosti Indije. To je i najrazvijeniji, najmoderniji dio zemlje. Zapadom prevladavaju muslimani. S gotovo 200 milijuna muslimana, Indija je najmnogoljudnija islamska zemlja, iako su muslimani manjina. Sjever zemlje je carstvo snijega i leda. Ispod najvišeg planinskog lanca na svijetu - Himalaje - živi budistička kultura u Kašmiru, Sikkimu, Uttaranchalu... Daleki Istok

je sveti čovjek

svima je najmanje poznat. Zaostala regija pokraj granice s Burmom zarasla je u džungle kojima vladaju bengalski tigrovi i primitivna plemena.

Jug Indije je "prava" Indija

Jug nije ništa 'drukčiji'. Jug je Indija. Malo ljudi ga posjećuje, ali tamo možete naći sve što stoji iza asocijacije na pojam 'Indija': Hinduistički hramovi i šareni rituali, slonovi na ulici, a tigrovi u šumi, opušteni ljudi u lepršavoj svili, začinjani

kariji, hlad kokosovih palmi... Jug ne poznaje zagađenje sjevera, iako je prenapučen kao cijela Indija. Dovoljno je staromodan da brijači briju brkate muškarce na cesti, brusajući noževa brusilicu pokreću okretanjem pedala, a poljoprivrednici prevoze kokose na tržnicu magarcima, ali je i dovoljno moderan da poneki bijelac nije glavna atrakcija sela. Dovoljno je ugodan da uživete u povjetarcu na pješćanim plažama Arapskog mora, ali i dovoljno vruć da ne zaboravite da ste u Indiji.

U svijetu začina

Svaki dan u Južnoj Indiji mora biti raznolik. Jedan dan plutali smo drvenim

brodom kroz prašumske kanale. Uživali smo u tropskim plodovima: kokosu, papaji, mangu, bananama, dok smo s palube promatrali kako Indija prolazi pokraj nas. Dobro raspoloženi ljudi bacali su mreže u vodu i izvlačili ribe. Prevozili su plodove rada s jedne obale na drugu u niskim čamcima. Okupljali su se na terasama kuća koje na dugačkim stupovima stoje iznad vode.

Drugi dan završili smo na plantažama čajeva i začina. Kad čovjek otvara čajeve

Slika brijanja na ulici čest je prizor

i začine iz plastičnih vrećica, nikada se ne pita gdje to zapravo raste. Sada smo imali priliku vidjeti: niski zeleni grmčića su se protezali svuda oko nas. Potom smo završili u šumarku začina. Jeste li znali da cimeta dolazi od kore drveta, da je papar biljka penjačica, đumbir korijen, klinčić cvijet koji se nije otvorio, a vanilija cvijet koji je pustio mahunu? Vidjeli smo i drvo kakaa, kavu, muškadni oraščić, kardamon...

Safari za 100 kuna

Jedno jutro otišli smo u safari. Indija je pravo mjesto za promatranje divljeg svijeta. Dok jednodnevni safari u Africi ili Australiji košta oko tisuću kuna, u Indiji stoji tek stotinjak kuna. A divlji svijet je podjednako bogat. Slonovi, nosorozi, jeleni, bizoni, tigrovi, leopardi, divovski gušteri, ogromne ptice

✓ Život kakav nestaje

Na plažama Kerale i danas se može svjedočiti tradicionalnom načinu ribolova. Stari iskusni ribari gledajući more određuju mjesto bogato ribom. Velike barke natovare se mrežama i šalju do 250 metara od obale. Ljudi raspoređuju mreže u polukrug te plivajući, polagano ih vuku prema obali. Kad isplivaju na kopno, deseci ribara povlače velike mreže. Takav način ribarenja, ponekad donese čovjeku dnevnu zaradu od 700 kuna, što je u Indiji dobra mjesečna plaća. No, takav ulov je rijetkost. Ribari najčešće dnevno zarade samo 5 kuna. Mladi naraštaj izgubio je entuzijazam, pa danas tako pecaju uglavnom starci. Mladići odlaze na velike brodove, daleko na pučinu te igraju na sigurno. Stoga je samo pitanje vremena kada će tradicionalan način ribarenja izumrijeti.

Ribarske mreže. Takve se drvene konstrukcije spuštaju u vodu u kanalima (backwaters)

grabežljivice i lešinari, zmije kobre i pitoni, krokodili, majmuni, veprovi, šakali, itd. samo su neke od životinja koje ćete susresti na safariju. Ipak, tigrovi su kraljevi džungle, pa ih nije lako vidjeti, ali to potrazi samo daje više uzbuđenja!

Sljedeći dan se već odmaramo od safari-uzbuđenja na tropskim plažama. Dok sjedimo u konobi gdje se vrhunski gostimo za sitni novac (morski pas, krumpir i crno vino za samo desetak kuna) promatramo sunce kako zalazi u Arapsko more.

Na kupanje sa svetim kravama

Ribari se vraćaju iz lova te složno izvlače dugačke mreže na pješčane sprudove. Svete krave izmiješale su se na plaži s posljednjim kupačima. Jedino na što trebamo paziti u toj lagodnoj idili su majmuni s vrha palmi koji ponekad vole gađati ljude kokosovim orasima i pritom se blesavo cerekati.

Dan nakon toga upijamo gradski život. Dok slonovi prolaze glavnim ulicama u maloj radnji čovjek šiva odjeću na stroj koji pokreće pedalama. To nas podsjeća na Mahatmu Gandhija koji je jednom rekao: "Za mene ništa nije važnije od kolovrata!"

U slobodno vrijeme Gandhi je preo, tako meditirao, ali time i širio jasnu političku poruku. "Nekad su naše žene prele svu odjeću" - rekao je Gandhi - "Indija proizvodi i više pamuka nego što nam treba. Međutim mi ga izvozimo u Englesku i Japan, a uvozimo skupu odjeću. Ljudi nemaju posla, a ni novca za tu odjeću." Njegov primjer slijedili su

Backwaters - mreža prirodnih kanala kroz džunglu koji su nastali prodiranjem morske vode u kopno. Slično kao "delta", ali ne radi se o rijeci nego o moru

mnogi. Sličnim idejama i nenasilnim akcijama, Gandhi je poveo Indiju u nezavisnost od velike imperijalne sile: Britanije.

Hodamo dalje ulicama i zadivljuje nas što se sve odvija vani, na cesti: rad, prodaja, promet, odmor, razgovor. Metez Istoka u svom punom sjaju. Nema strojeva, sve se radi ručno: tkanje i bojanje platna, izrada cipela, popravljan-

je bicikala, tesanje stolova, kovanje metalnih klinova...

Čajane i restorani su na svakom drugom koraku i uvijek su prepuni. Na ulici se pirjaju svi vegetarijanski zalogaji koji se mogu zamisliti, ali se ništa ne stigne ohladiti.

Jedne večeri slučajno smo se zatekli u gradiću Udupi za vrijeme lokalne svetkovine.

Svaka obitelj dnevno vrši 'pooju' (ritual) u posebnoj sobi, koju svaka kuća ima, uređenoj kao kućni hram, odnosno kućne obrede u kojima se zahvaljuju bogovima na milosti, prinose im (kipičima bogova, svaka obitelj ima svog boga) žrtve (hranu, darove, peru ih...)

Kako zadovoljiti bogove

Lokalni bogataš darovao je veliko bogatstvo jednom hramu, te su njemu u čast i zdravlje svetkovali tri dana i noći neprestano. Ulicama su prolazili obredno odjeveni slonovi, ljudi su vukli pokretne drvene hramove na kotačima, divovske lutke su plesale, a grad je bio osvijetljen vatrom. Stigli su do hrama gdje je svečanost kulminirala. Polugolim redovnicima u narančastim haljinama je smeđa koža svijetlila obasjana titravim plamićima svijeća. Udarali su u bubnjeve, zvana su zvonila, trublje odzvanjale hramom, a prvosvećenik je polijevo ljude svetom mirisnom vodom i mrmljao mantrę. Atmosfera se nabijala, a ljudi udubili u ritualni transatični ples. Kad se time zadovoljio dio bogova, raja se prebacila do velikog hramskog bazena u čijoj sredini je stajao otok s malim svetištem Krišni. Otisnuli su se u procesijske lađe i zaveslali nekoliko krugova

« Jeste li znali da cimet dolazi od kore drveta, da je papar biljka penjačica, đumbir korijen, klinčić cvijet koji se nije otvorio, a vanilija cvijet koji je pustio mahunu?

oko otoka, moleći pritom određene vjerske formule.

Hinduizam nije religija, nego način života, reći će bilo koji Indijac. Teško je objasniti što je točno hinduizam jer svako selo ima drugu tradiciju i spektar bogova, pa sveukupno Indija poznaje 330 milijuna božanstava. Ipak postoje neke zajedničke crte većini tradicija. Hindusi vjeruju u Brahman: vječno, nestvoreno i beskonačno. Iz njega sve potječe i njemu se vraća. Svo mnoštvo bogova i božica, zapravo su samo razne manifestacije i aspekti Brahmana.

Hindusi vjeruju u reinkarnaciju, odnosno ciklus rađanja i umiranja. Ovisno o sakupljenoj karmi (rezultatu akcija) bića se rađaju u boljem ili lošijem životu. Ljudsko stanje je najviše i samo se u njemu može postići mokša - oslobođenje.

Hinduizam nema tipičnu religijsku strukturu: nema osnivača, centralni autoritet ili hijerarhiju. Ne poznaje ni ideju širenja, odnosno obraćenja drugih ljudi na taj put. Nema podjelu na kler i

Kettuvallam - luksuzna ploveća kuća. Njome se može ploviti kroz mrežu kanala i uživati u krajolicima i jedinstvenoj slici života. Košta oko 400 kn za 24 sata, prima četvero ljudi i luksuzno je uređena. Kuhar priređuje lokalne delicije. Mornari pokreću brod velikim štapovima, ali Vas uopće ne uznemiruju...

laike. Ipak, star je više od 3000 godina, čuva stare zapise svetog pisma i broji najviše pristaša od svih duhovnih struktura u Aziji.

Zanimljiv je životni put koji prolazi prosječan Hindu. U mladosti, čovjek je

brahmachari - učenik vjere. Nakon ženidbe osniva obitelj i prelazi u stadij grihasthe: kuće-gazde. Funkcija mu je odraditi dug prema precima proizvevši potomstvo i prinoseći svakodnevne žrtve bogovima. Kad mu djeca odrastu, a Hindu je spreman za penziju, prelazi u stadij sanyasina. Ostavlja svjetovni život, odriče se svog vlasništva i odlazi živjeti lulačkim životom. Povlači se u šume, planine i pustinje i posvećuje postu i meditaciji u kojoj se nastoji približiti Brahmanu. Ne posjeduje ništa osim narančastih haljina i zdjelice za hranu kojom prosi milostinju. Hoda svijetom bos, a pušta kosu i bradu. Indijci ga poštuju kao starca punog životnog iskustva i nazivaju ga saddhu - sveti čovjek.

mn

Plantaza čaja

✓ Nacionalni park Periyar

Indija je prostorom 60 puta veća od Hrvatske, ali po kvadratnom kilometru u Indiji živi pet puta više stanovnika nego u Hrvatskoj. To u praksi znači da je sav divlji svijet gotovo istrijebljen. Divlja priroda je opstala u dvadesetak nacionalnih parkova koji su poput izoliranih otoka raspoređeni po cijeloj zemlji. Kako se pučanstvo iz godine u godinu povećava i to malo ostataka divljine je postalo ugroženo. Plemena Manana i Paliyana koja su nekoć živjela u Periyaru na silu su raseljena prigodom osnutka nacionalnog parka. No oni su nastavili živjeti od svojih drevnih aktivnosti. Potajno su se vraćali u Park da bi lovili divlje životinje, sjekli šumu i skupljali šumske plodove.

Vlada Indije provela je nekoliko uspješnih projekata kojima su lokalni ljudi koji su živjeli od lova na tigrove i prodaje skupocjenih krzna i tjelesnih ekstrakata za lijekove postali vodiči u Nacionalnom Parku i sudionici u projektima za očuvanje ugroženih životinjskih i biljnih vrsta. Tako su izvorna plemena nastavila živjeti od svog zavičaja Periyara, ali na ekološki održiviji način.

✓ Okusi i mirisi Indije

Kao i u cijeloj Indiji, ljudi Juga su većinom vegetarijanci. To im nalaže njihova religija, odnosno vjera u nenasilje i dobrobit prema svim živim bićima.

Također, sva jela su jako začinjena čilijem, pa je mnogom strancu privikavanje na indijsku kuhinju veliki izazov. No, svi oni koji inače vole jača jela, pogotovo vegetarijanci, od početka uživaju u indijskim specijalitetima. Kulinarska tradicija južne

Indije počiva na riži, leći, kokosu i začinima. Prisutno je mnoštvo manjih zalagaja poput dose, idlija i vade. Zadivljuje veliki broj kombinacija koje je moguće izvesti od riže i povrća. Tu su i reski, oštri lećini kariji, marinirano povrće spremljeno u octu, jela na bazi drugog dominantnog ljutog indijskog začina: chutneya te okusi na bazi usirenog mlijeka.